

MSFI KAO DETERMINANTA KVALITETA FINANSIJSKIH IZVEŠTAJA U REPUBLICI SRBIJI

Anđelković Danijela¹

Ivaniš Miloš²

Sažetak: *Procesi izgradnje moderne strukture svetskog tržišta i međunarodnih finansijskih institucija uslovili su potrebu za standardizacijom i harmonizacijom finansijskih izveštaja na globalnom nivou. U tom procesu, u Republici Srbiji presudnu ulogu ima International Accounting Standards Board (IASB). Prihvatanjem The IASB.S project IFRS koji uključuju i IAS, kao nacionalne standarde, pristupilo se novom sistemu finansijskog izveštavanja u Republici Srbiji, definisanog zakonskom i profesionalnom računovodstvenom regulativom. Osnovni razlog istraživanja je da ukaže na uzročno-posledični odnos finansijske regulative i oblikovanja finansijskih izveštaja prema standardima i potrebama njihove harmonizacije na globalom nivou. Polazeći od navedenog, osnovni cilj istraživanja u ovom radu je da ukaže da li finansijski izveštaji u Republici Srbiji koji se zasnivaju na projektu IASB, mogu biti uporedivi sa finansijskim izveštajima u ostalim zemljama. Rezultati istraživanja pokazuju da je neposredna i isključiva primena MSFI u Republici Srbiji postala ograničavajući faktor informacione moći finansijskih izveštaja. Rezultati istraživanja pokazuju takođe da, pored IAS/IFRS, američka opšteprihvaćena računovodstvena načela i Direktiva 34 Evropske unije, predstavljaju ključne segmente profesionalne regulative koji doprinose većoj računovodstvenoj harmonizaciji,*

¹ Univerzitet Privredna akademija u Novom Sadu, Fakultet za ekonomiju i inženjerski menadžment
Cvečarska br. 2, 21107 Novi Sad, e- mail: andjelkodani@gmail.com

² Univerzitet Privredna akademija u Novom Sadu, Fakultet za ekonomiju i inženjerski menadžment
Cvečarska br. 2, 21107 Novi Sad, e-mail: mivanis97@gmail.com

i na toj osnovi, povećanju kvaliteta finansijskog izveštavanja. Većina zemalja koje imaju svoju nacionalnu računovodstvenu regulativu, svoja računovodstvena pravila upravo u najznačajnijim pitanjima usklađuju sa navedenim regulativama.

Ključne reči: standardi / finansijski izveštaji / transparentnost / EU Directive 34.

UVOD

Kao rezultat globalizacije, prema Islam, Fakhrorazi, Hartini, & Raihan (2019), dolazi do „smanjenja barijera u međunarodnoj trgovini kao što su carine, uvozne kvote i izvozne naknade” (str. 256–265). Veliki broj kompanija, proširilo je svoje poslovanje ka drugim nacionalnim ekonomijama. Sve to pruža snažan argument i ukazuje na potrebu, kako navode Borhade, Alsalm, & Mohammedc (2018), za „harmonizacijom računovodstvene prakse širom sveta” (str. 45-46). Računovodstveni sistem kao „jezik poslovanja” treba da obezbedi visok stepen standardizacije, kvalitet informacija i potpuno obelodanjivanje transakcije (Alistair, 2010). Prema Dmitrović, Petković i Jakšić (2012), „opšta usklađenost finansijskih izveštaja je upravo zahtev harmonizacije u uslovima globalizacije” (str. 23). U tom kontekstu, u ovom radu, polazeći od potrebe za komparativnom analizom koja se zasniva na savremenim izvorima istraživanja ukazuje se da pored IASB-ovog projekta MRS/MSFI, koji se neposredno primenjuje u Republici Srbiji, takođe postoje i drugi ključni segmenti profesionalne regulative koji doprinose većoj računovodstvenoj harmonizaciji, i na toj osnovi, povećanju kvaliteta informacija koje proizilaze iz finansijskih izveštaja (Borhade et al., 2018; Palea, 2018). To se, pre svega, odnosi na američka opšteprihvaćena računovodstvena načela (US GAAP) i Direktivu 34 Evropske unije (Direktiva 34 EU, 2013). U tom kontekstu, predmet istraživanja u ovom radu je da, sa jedne strane, ukaže na probleme u primeni postojeće profesionalne računovodstvene regulative u Republici Srbiji i nekim drugim zemljama iz bližeg i uporedivog okruženja, a sa druge strane, da istraži nove trendove u kreiranju finansijskih izveštaja koji bi doprineli njihovoj harmonizaciji i omogućili dobijanje kvalitetnih finansijskih informacija za potrebe donošenja strateških poslovnih odluka.

Na bazi naučnih saznanja i istraživanja prezentiranih u domaćim i, pre svega, međunarodnim referentnim časopisima i projektima, u ovom radu se posebno obrađuju ključna pitanja koja doprinose unapređenju profesionalne računovodstvene regulative. Reč je o pitanjima koja se odnose na „konvergenciju finansijskih izveštaja u globalnom računovodstvenom sistemu” (Borhade et al, 2018), pitanje odnosa primene MSFI i cene akcijskog kapitala entiteta (Feng, Wang & Huang, 2017). Danas, kao i u prethodnom periodu, posebno aktuelno i temeljno pitanje se odnosi na procenu vrednosti kapitala pomoću merenja fer vrednosti (MSFI 13), imajući u vidu prednosti i nedostatke navedenog modela u odnosu na drugi pristup koji se zasniva na modelu nabavne vrednosti ili istorijskog troška. Ovo su posebno značajna pitanja kada je reč o strateškom razvoju entiteta (Bewley, Graham & Peng, 2021). Isto tako, važno pitanje sa aspekta profesionalne regulative i unapređenja računovodstvene prakse je kako prilagoditi MRS 27 različitim entitetima, obzirom da prema Hsu, Jung & Pourialali (2015), navedeni standard značajno utiče na „efikasnost investiranja na nivou svakog preduzeća” (str. 484–508). U tom kontekstu, rad je strukturiran tako, da se u prvom delu rada ukazuje na projekat globalne implementacije MSFI, a u drugom delu ilustruje primena MSFI za srednje i male entitete. Na taj način želi se ukazati, sa jedne strane, na probleme sa kojima se susreće računovodstvena praksa i profesionalna regulativa u Republici Srbiji, a sa druge strane da se prvenstveno ukaže na smer kojim bi trebalo da ide profesionalna regulativa u budućnosti. U tom kontekstu, značajna je aktuelna konstatacija Palea (2018), da je „grupa visokorangiranih eksperata za održive finansije (HLEG, 2018) priznala potrebu za boljim razmatranjem pitanja održivosti u računovodstvenim standardima” (248–260).

PROJEKT GLOBALNE IMPLEMENTACIJE MSFI

Kreiranje profesionalne računovodstvene regulative na globalnom nivou koja se odnosi na MRS/MSFI i relevantnih dokumenata, kao što je Okvir za pripremu i prezentaciju finansijskih izveštaja, u nadležnosti su Odbora za primenu međunarodnih računovodstvenih standarda (IASB) u Velikoj Britaniji. Evans (2015), u svom istraživačkom radu ukazuje na „istoriju odbora za računovodstvene standarde i razvoj finansijskog izveštavanja u Velikoj Britaniji” (str. 396-399). Sa aspekta kvaliteta informacija značajnu

ulogu ima utvrđivanje načela, postulata ili principa kojim se u velikoj meri doprinosi harmonizaciji računovodstva, odnosno pripremi i prezentovanju finansijskih izveštaja. U Republici Srbiji potrebu za standardizacijom i harmonizacijom računovodstva je među prvima prihvatio Savez računovođa i revizora Srbije. Kao punopravni član IFAC-a krajem decembra 1998. godine doneo je odluku i proglasio primenu MSFI, uz očekujuću podršku zakonske regulative.

Prevod Konceptualnog okvira za finansijsko izveštavanje i osnovnih tekstova MRS, odnosno MSFI (2014), kao i prvi finalni Predgovor Međunarodnim standardima finansijskog izveštavanja koga je publikovao IASB, postavljaju sledeće osnovne ciljeve (Stefanović, 2003):

- da se razvija set visokokvalitetnih, razumljivih i primenljivih globalnih računovodstvenih standarda koji će imati za rezultat uporedive informacije u finansijskim izveštajima, sa namerom da se učesnicima na svetskim tržištima kapitala i drugim korisnicima pomogne u donošenju ekonomskih odluka;
- da se promoviše upotreba i obavezna primena ovih standarda;
- da se sa nacionalnim donosiocima standarda aktivno učestvuje na pronalaženju rešenja u približavanju (konvergenciji) nacionalnih računovodstvenih standarda i IFRS (str. 4).

U kontekstu navedenih ciljeva, od posebne je važnosti odluka koju su doneli IASB i Odbor za finansijske računovodstvene standarde (FASB) u Sjedinjenim Američkim Državama, kojom se oblikuje njihova međusobna saradnja radi većeg stepena usaglašenosti između američkih opšteprihvaćenih računovodstvenih načela (US GAAP) i IASB-ovog projekta MRS/MSFI. Ovo je posebno važno, s obzirom da mnoge kompanije koriste MSFI ili US GAAP za pripremu i sastavljanje finansijskih izveštaja. Pri tome, kako navodi Kumar (2014), „veoma je važno, imajući u vidu domaću računovodstvenu praksu, da se izveštaji mogu adekvatno pročitati od strane investitora i drugih eksternih korisnika informacija. Rezultat takvog usaglašavanja i razumevanja ogleda se u povećanju efikasnosti globalnog tržišta kapitala u kontekstu smanjenja ukupnih troškova, većoj uporedivosti finansijskih izveštaja, što sve doprinosi poboljšanju upravljanja entitetom.” (str. 1-18). Novi MRS/MSFI pružaju ključni doprinos ispravnijem i preciznijem sastavljanju finansijskih izveštaja radi stvaranja preduslova za donošenje pouzdanih finansijsko-poslovnih

odluka u budućnosti. Na osnovu ilustracije Prevoda konceptualnog okvira za finansijsko izveštavanje i osnovnih tekstova MRS, odnosno MSFI (2014), reč je, prema Dragojević, Miljević i Milojević (2012), o sledećem novom setu Međunarodnih standarda finansijskog izveštavanja: MSFI 9 – Finansijski instrumenti; MSFI 10 – Konsolidovani finansijski izveštaji; MSFI 11 – Zajednički aranžmani; MSFI 12 – Obelodanjivanje interesa u drugim entitetima; i MSFI 13 – Merenje Fer vrednosti. Prema Nobes (2020), procena vrednosti kapitala entiteta primenom MSFI – 13 je danas jako aktuelno pitanje, koje je takođe postalo i predmet savremene kritike računovodstvene prakse kada je reč o primeni MRS/MSFI. Isto tako, prema Hsu, Jung & Pourialali (2015), kao i Hansen, Milletkov & Wintoki (2013), važno je pitanje kako prilagoditi primenu MRS 27 – Pojedinačni finansijski izveštaji, s obzirom da navedeni standard značajno utiče na efikasnost investiranja na nivou svakog entiteta.

Međunarodni računovodstveni standardi mogu se primeniti na različite načine. Trenutno stanje primene MRS/MSFI koje je i danas aktuelno (Anđelković, 2018), prema Klikovac (2008) je sledeće:

- u zemljama gde ne postoje nacionalni računovodstveni standardi, odnosno standardi finansijskog izveštavanja, ili u zemljama koje su prestale da ih primenjuju, MRS/MSFI se koriste kao sopstveni nacionalni standardi;
- MRS/MSFI se koriste kao međunarodni benchmark u mnogim industrijskim zemljama i zemljama rastućeg tržišta koje razvijaju sopstvene standarde;
- MRS/MSFI prihvataju brojne berze koje omogućavaju međunarodnim ili domaćim preduzećima da predaju finansijske izveštaje sastavljene prema MRS/MSFI-ima;
- MRS/MSFI-e su priznale Evropska komisija i mnoga druga međunarodna tela (str. 83, 89).

Polazeći od uverenja da se kvalitet finansijskih izveštaja, posebno sa aspekta njegovih korisnika, može obezbediti tako što će se odustati od nacionalnih računovodstvenih standarda i prihvatiti Međunarodni računovodstveni standardi kao osnov finansijskog izveštavanja, Zakonima o računovodstvu i reviziji (2006; 2009) i Zakonom o računovodstvu (2018), nametnuta je obaveza njihove primene. Republika Srbija prihvatila je MSFI kao isključivi, odnosno jedini okvir finansijskog izveštavanja svih entiteta. Od toga se izuzimaju samo mali obveznici, koji

mogu da odluče da ne primenjuju MSFI, ako se njihovim hartijama ne trguje na organizovanom tržištu hartija od vrednosti. Vodeći autori iz međunarodnog računovodstva, na bazi izvršenih istraživanja, kada je kao rezultat rastuće globalizacije poslovnog sveta izražena potreba za harmonizacijom računovodstva, došli su do rezultata koji ukazuju da postoji veći broj uzroka razlika u finansijskom izveštavanju. Među njima, prema Alexander, Briton & Jorissen (2005), u literaturi se najčešće navode sledeći: „1) pravni sistem 2) izvori finansiranja 3) odnos finansijskog i poreskog izveštavanja 4) uticaj domaće računovodstvene profesije 5) nivo inflacije 6) mikroekonomska teorija 7) poslovni razvoj i 8) istorijske slučajnosti” (str. 22). Navedene razlike koje se i danas mogu smatrati aktuelnim, dovode u pitanje mogućnost poređenja finansijskih izveštaja entiteta iz raznih zemalja. Problem kompatibilnosti se posebno ispoljava prilikom analize stranih finansijskih izveštaja za potrebe donošenja investicionih i kreditnih odluka. Stoga, pri analizi takvih finansijskih izveštaja njihovi korisnici moraju pažljivo identifikovati uzroke uočenih razlika, tj. moraju utvrditi da li one potiču iz razlika u računovodstvenim merenjima, osnovnim faktorima okruženja (pre svega, društvenim, političkim, pravnim, ekonomskim) ili su uslovljene realnim razlikama atributa koje se mere.

PRIMENA IFRS ZA SREDNJE I MALE ENTITETE

Odbor za međunarodne računovodstvene standarde (IASB), u svojim napomenama odobrio je i ukazao na posebne specifičnosti MSFI koji važe za srednje i male entitete. Kada je reč o srednjim entitetima ostavljena im je mogućnost da mogu primenjivati MSFI koji se odnose na velike entitete. Zakonom o računovodstvu Republike Srbije (2018), regulisana je primena profesionalne regulative koja se odnosi na primenu MSFI za velike entitete, entitete koji sastavljaju konsolidovane finansijske izveštaje, kao i javna društva. Prema pomenutom Zakonu o računovodstvu (2018), regulisano je da se godišnji finansijski izveštaji entiteta koji primenjuju međunarodne standarde finansijskog izveštavanja, odnosno međunarodne standarde finansijskog izveštavanja za male i srednje entitete odnose na:

- temeljne finansijske izveštaje koji se odnose na bilans stanja i bilans uspeha;

- ostale finansijske izveštaje koje se odnose na izveštaj o ostalom rezultatu, o promenama na kapitalu, o tokovima gotovine, napomene uz finansijske izveštaje i statistički izveštaj.

Kada je reč o bilansu stanja, kao temeljnom finansijskom izveštaju od suštinskog značaja je njegova struktura imovine, struktura obaveza i kapitala, kao i njihova međusobna povezanost. U svom poslednjem izdanju Alexander & Nobes (2020), kao i ranijem izdanju navedenih autora (2010), jasno ilustruju „bilans stanja je osnovni finansijski izveštaj koji prikazuje finansijski položaj preduzeća i koji služi za ocenu sigurnosti njegovog poslovanja” (str. 94). Prema Anđelković (2020) „na osnovu razmatranja strukture osnovnih elemenata bilansa stanja može se zaključiti da bilans stanja predstavlja pouzdanu osnovu na osnovu koje se može izvršiti analiza finansijskog položaja preduzeća i utvrditi njegove finansijske mogućnosti i slabosti” (str. 43-58). Analiza bilansa stanja pretpostavlja grupisanje bilansnih pozicija aktive i pasive na način koji obezbeđuje jasnu ilustraciju i kontrolu pomenutih bilansnih relacija. Odnosno, od načina sistematizacije elemenata imovine (obaveza i kapitala), zavisi i informaciona moć finansijskih izveštaja. Za razliku od bilansa stanja, bilans uspeha odražava finansijski izveštaj o toku poslovanja entiteta. IASB Okvir za sastavljanje i prezentaciju finansijskih izveštaja, elemente bilansa uspeha prihode i rashode, posmatra u fokusu njihovog uticaja na povećanje ili smanjenje ekonomske koristi (Međunarodni standardi finansijskog izveštavanja; Prevod konceptualnog okvira za finansijsko izveštavanje i osnovnih tekstova MRS, odnosno MSFI, 2014). Kada je reč o ostalim finansijskim izveštajima, izveštaj o novčanim tokovima pruža informacije koji se odnose na prilive i odlive vezane za poslovne aktivnosti, investicionih aktivnosti i aktivnosti finansiranja. Na ovaj način finansijsko izveštavanje o novčanim tokovima je u funkciji ocene izloženosti subjekta ili entiteta finansijskim rizicima. Na osnovu Prevoda konceptualnog okvira za finansijsko izveštavanje i osnovnih tekstova MRS, odnosno MSFI (2014), kao i u prethodnom slučaju kada je reč o Međunarodnim standardima finansijskog izveštavanja (2009), MRS 7 koji se odnosi na Izveštaj o tokovima gotovine, ukazuje na zahteve za prezentaciju izveštaja o tokovima gotovine, kao i deo koji se odnosi na obelodanjivanja. U međusobnom odnosu sa analizom ostalih finansijskih izveštaja, izveštaj o novčanim tokovima jasnije ukazuje na „finansijsko zdravstveno stanje” entiteta. Kada je reč o vlasniku kapitala, izveštaj o promenama na

kapitalu je posebno ključan imajući u vidu da on ukazuje na potrebu za jednim potpunijim pristupom analizi likvidnosti.

Za razliku od Zakona o računovodstvu Republike Srbije (2018), i navedenog seta finansijskih izveštaja, u Republici Hrvatskoj, prema odluci Odbora za finansijsko izveštavanje, pristupilo se izradi Hrvatskih računovodstvenih standarda za male i srednje subjekte. Računovodstveni standardi zasnivali su se na MSFI, ali su takođe, uvažavali i neke specifičnosti zasnovane na potrebama hrvatskih malih i srednjih preduzeća. Odlukom odbora za standarde finansijskog izveštavanja iz 2006. godine, bilans stanja i račun dobitka i gubitka su propisani Zakonom i po obliku i sadržaju usklađeni sa Četvrtom direktivom EU, kao i prema starom Zakonu o računovodstvu. Propisan je oblik i sadržaj skraćenog bilansa stanja, računa dobitka i gubitka za ona preduzeća koja se prema kriterijumima navedenim u Zakonu o računovodstvu klasifikuju kao mala preduzeća. Prema tome, mala preduzeća su obavezna da sastavljaju samo skraćeni finansijski izveštaj koji se odnosi na bilans stanja, ali ne i izveštaj o novčanim tokovima i izveštaj o promenama na kapitalu, kako je to prethodno navedeno u našoj profesionalnoj regulativi. Prema Klikovac (2008), u „Zakonu o računovodstvu od januara 2008. godine uvedena je primena nacionalnih, Hrvatskih standarda finansijskog izveštavanja (HSFI). Prema navedenim standardima, mali i srednji entiteti koriste međunarodne standard finansijskog izveštavanja ukoliko se „hartije od vrednosti ovih entiteta kotiraju na berzi. Ukoliko se njihove hartije od vrednosti ne kotiraju na berzi navedeni entiteti nisu obavezni da primenjuju MSFI” (str. 83-89). Kada je reč o Republici Srbiji, uz odsustvo stručne kritike i etike normativnog regulisanja profesionalne regulative, najjednostavnije je bilo automatski i kompletno prihvatiti primenu MRS/MSFI za potrebe finansijskog izveštavanja. U navedenom kontekstu, prema Milojević (2018) se odnosi i na finansijsko izveštavanje javnih preduzeća u Srbiji (str. 105–114). Pri tome, trebalo je voditi računa i o našem bližem okruženju koje se odnosi na Evropsku uniju i sagledati profesionalnu računovodstvenu regulativu njenih članica i odnos prema MRS/MSFI.

Činjenica je da se nacionalni računovodstveni standardi razlikuju u nekim segmentima u pojedinim zemljama. Drugim rečima, nemaju sva preduzeća obavezu primene međunarodne računovodstvene regulative. Tako, na primer, samo entiteti koji kotiraju hartije od vrednosti na američkoj berzi, moraju svoje finansijske izveštaje sastavljati po US GAAP. Sa druge strane,

obaveznost primene MRS/MSFI različito se tumači u zemljama EU u zavisnosti od veličine entiteta i kotiranja hartija od vrednosti. Iskustva u vezi sa poboljšanjem kvaliteta finansijskih izveštaja za srednja i mala preduzeća su već postajala kada je reč o Evropskoj uniji. Naime, prethodne računovodstvene direktive (Direktiva IV EEZ, 1978; Direktiva VII EEZ, 1983), za mala i srednja preduzeća, a naročito za mikrosubjekte često su predstavljale veliko regulatorno opterećenje. U tom kontekstu izvršena je odgovarajuća revizija računovodstvenih direktiva, i u novoj Direktivi 34 EU, učinjena su značajna pojednostavljenja strukture finansijskih izveštaja za srednja i mala preduzeća. Posebna pažnja u pogledu smanjenja regulatornog opterećenja usmerena je prema mikrosubjektima (Direktiva 34 EU, 2013). Usklađivanje zakonske regulative sa profesionalnom regulativom, tj. Direktivom 34 EU i Međunarodnim standardima finansijskog izveštavanja, posebno se ističe na putu ka unapređenju kvaliteta finansijskog izveštavanja. Ključnu ulogu u harmonizaciji finansijskih izveštaja ima Evropska unija, koja ima veliki uticaj na Međunarodni odbor za računovodstvene standarde (IASB). Primena MRS/MSFI se propisuje za preduzeća koja se kotiraju na berzi. Većina članica EU dopušta (ne propisuje) primenu MRS/MSFI za entitete koji se ne kotiraju na berzi. Direktiva zahteva konsolidaciju za grupu preduzeća iznad određene veličine, i na toj osnovi potrebnu reviziju. Prezentirane bilansne šeme u pogledu forme (prikazane u horizontalnom i vertikalnom obliku) i prema strukturi aktive i pasive, sačinjene su tako da mogu odgovarati svim preduzećima, nezavisno od njihove pravne forme i veličine. Jedan od navedenih modela bilansnih šema mogu koristiti velika, srednja i mala preduzeća. Kada je reč o malim i srednjim preduzećima, data su određena pojednostavljenja. U kontekstu poboljšanja kvaliteta finansijskih izveštaja Direktiva 34, daje poseban značaj pravilima priznavanja. Glavna metodologija evidencije i merenja poslovnih događaja se zasniva na načelu nabavne vrednosti, kako bi se obezbedila pouzdanost informacija u finansijskim izveštajima. Međutim, Direktiva dozvoljava nacionalnim zakonodavstvima da koriste i metod fer vrednosti. Prema Anđelković (2018), „osnovni cilj primene Direktive 34 EU jeste da se na bazi prethodno navedenih konstatacija i drugog normativnog obuhvata koji je dat u novoj Direktivi, poveća uporedivost i transparentnost finansijskih informacija, za šta je potrebno da države članice Evropske unije obezbede zajednički okvir za priznavanje bilansnih pozicija, njihovo merenje i prezentaciju finansijskih izveštaja” (str. 155). Sve to, uz prethodno navedena pitanja ukazuje da se proces svetske harmonizacije

finansijskog izveštavanja na globalnom nivou, po pitanju preduzeća koja se ne kotiraju na berzi, a posebno kada je reč o srednjim i malim preduzećima relativno teško može ostvariti.

REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Rezultati istraživanja u ovom radu pokazuju da pored IASB-ovog projekta MRS/MSFI, takođe postoje američka opšteprihvaćena računovodstvena načela (US GAAP) i Direktiva 34 Evropske unije, koji danas predstavljaju ključne segmente profesionalne regulative koji doprinose većoj računovodstvenoj harmonizaciji, i na toj osnovi, povećanju kvaliteta informacija koje proizilaze iz finansijskih izveštaja. Za razliku od Republike Srbije, obaveznost primene MRS/MSFI različito se tumači u zemljama EU u zavisnosti od veličine entiteta i kotiranja hartija od vrednosti entiteta. Kada je reč o povećanju kvaliteta finansijskih izveštaja, Direktiva 34, daje poseban značaj pravilima priznavanja, kojima se u teorijskim i empirijskim istraživanjima daje posebna pažnja. Da bi se obezbedila veća pouzdanost informacija u finansijskim izveštajima, glavna metodologija evidencije i merenja poslovnih događaja se zasniva na principu istorijskog troška, (troškovima proizvodnje) ili nabavnoj vrednosti. Međutim, Direktiva dozvoljava nacionalnim zakonodavstvima da koriste alternativne metode vrednovanja, kao što je slučaj sa metodom fer vrednosti.

Rezultati istraživanja pokazuju da je Republika Srbija usvajanjem Zakona o računovodstvu i reviziji 2006. i 2009., i novih Zakona o računovodstvu (2013; 2018), ne sledeći razlike u računovodstvenim merenjima i osnovnim faktorima okruženja, kao i veličini i strukturi entiteta, jednostrano prihvatila MSFI kao isključivi i jedini okvir finansijskog izveštavanja svih entiteta (sa izuzetkom malih obveznika). Ovakvo oblikovanje računovodstva jedne zemlje – nacionalnog računovodstvenog sistema, negativno se odražavalo na kvalitet finansijskih informacija za potrebe njihovih korisnika (pre svega, investitora i kreditora). Kao posledica navedenog, rezultati istraživanja pokazuju da se u Republici Srbiji postojećom računovodstvenom profesionalnom regulativnom ne može obezbediti visok stepen standardizacije i kvalitet finansijskih izveštaja iz kojih proizilaze informacije za potrebe analize finansijske

stabilnosti i ekonomskog razvoja. U tom pravcu, rezultati istraživanja ukazuju na neophodnost preispitivanja jednostranog prihvatanja AISB-ov projekta MRS/MSFI kao jedinog okvira finansijskog izveštavanja svih entiteta, ne vodeći računa o sopstvenoj računovodstvenoj praksi i opštoj usklađenosti finansijskih izveštaja sa zahtevima harmonizacije u uslovima globalizacije. U vezi sa tim neophodno je redefinisati postojeću strukturu finansijskih izveštaja radi njihove veće iskazne moći za potrebe menadžmenta, a pre svega eksternih korisnika (investitora i kreditora). Rezultati istraživanja pokazuju da primena MRS/MSFI može biti obavezna za velika preduzeća i preduzeća koja se kotiraju na berzi. Isto tako, primena MRS/MSFI za mala i srednja preduzeća često predstavlja veliko regulatorno opterećenje. Sa tog aspekta, treba izvršiti odgovarajuću reviziju MRS/MSFI i učiniti značajno približavanje regulativnog okvira interesima malih i srednjih preduzeća. Istraživanja ukazuju da se proces svetske harmonizacije finansijskog izveštavanja na globalnom nivou, posebno kada je reč o srednjim entitetima koji se ne kotiraju na berzi i malim entitetima relativno teško može ostvariti. Poseban fokus u definisanju zakonske i profesionalne računovodstvene regulative treba da bude usmeren na mikroentitete, s obzirom na njihov značaj i doprinos razvoju nacionalne ekonomije i povećanju zaposlenosti.

ZAKLJUČAK

Opšti proces globalizacije svetskog tržišta i veliki uticaj međunarodnih finansijskih organizacija, naročito MMF i Svetske banke, uslovili su potrebu za standardizacijom i harmonizacijom finansijskih izveštaja učesnika uključenih u međunarodnu ekonomiju i trgovinu. Uporedivi i transparentni finansijski izveštaji predstavljaju bazu za produbljivanja i likvidnija finansijska tržišta i ojačaće poverenje investitora, a time i opštu finansijsku stabilnost. Sve to, sa svoje strane, doprinosi izgradnji moderne strukture tržišta u funkciji obezbeđenja veće konkurentnosti između preduzeća. U tom procesu, u Republici Srbiji presudnu ulogu ima Odbor za međunarodne računovodstvene standarde (IASB), odnosno IASB projekt primene MRS/MSFI. Određeni broj zemalja, u koje spada i Republika Srbija, prihvatile su Međunarodne računovodstvene standarde / Međunarodne standarde finansijskog izveštavanja (IAS/IFRS), kao jedini okvir finansijskog izveštavanja svih preduzeća, uvažavajući, u određenoj meri formalne specifičnosti koje važe za mala i srednja preduzeća. Na taj način

smatralo se da će računovodstveni sistem kao „jezik poslovanja” obezbediti visok stepen međunarodne standardizacije, kvalitetne informacije iz finansijskih izveštaja i potpuno obelodanjivanje transakcije. Za razliku od naše zemlje, većina drugih zemalja koja ima svoju nacionalnu računovodstvenu regulativu, svoja računovodstvena pravila u najznačajnijim pitanjima usklađuju sa sopstvenom računovodstvenom praksom, sa IAS/IFRS, ali i drugim standardima kao što je slučaj sa Direktivom 34 Evropske unije. Za razliku od Republike Srbije, dobar primer pristupa profesionalnoj računovodstvenoj regulativi je Evropska unija, koja uvažava kako interese nacionalne računovodstvene regulative svake zemlje članice EU, tako i interese Evropske unije kao celine, u funkciji strateškog razvoja kako velikih, tako posebno srednjih i malih preduzeća.

Savremeni tokovi u primeni nacionalnih računovodstvenih regulativa, pokazuju da pored MRS/MSFI, postoje i druge veoma značajne i temeljne računovodstvene regulative. To se odnosi, pre svega, na američka opšteprihvaćena računovodstvena načela i Direktivu 34 Evropske unije, koje predstavljaju ključne segmente profesionalne regulative. Većina zemalja koje imaju svoju nacionalnu računovodstvenu regulativu, svoja računovodstvena pravila upravo u najznačajnijim pitanjima usklađuju sa ovim regulativama. Republika Srbija treba da ima svoju nacionalnu računovodstvenu regulativu, svoja računovodstvena pravila koja treba, obzirom da težimo Evropskoj uniji, u najznačajnijim pitanjima uskladiti, pre svega, sa Direktivom 34 EU. Direktivom 34, određen je oblik i sadržaj finansijskih izveštaja za velike, a posebno za srednje i male entitete. Takođe, regulisana su i druga pitanja kojima nastoji da MSFI prilagodi interesima Evropske unije i nacionalnim interesima njenih članica. Primena MRS/MSFI može biti obavezna za velika preduzeća i preduzeća koja se kotiraju na berzi. Isto tako, primena MRS/MSFI za srednje i manje entitete vezana je za značajno opterećenje koje zahteva normativna regulativa. U tom kontekstu, kada je reč o profesionalnoj regulativi Republike Srbije potrebno je izvršiti reviziju MRS/MSFI i značajno ih približiti zahtevima malih i srednjih entiteta. To drugim rečima znači da bi za ostale entitete bila bi dopuštena, ali ne zakonskom regulativom obavezno propisana primena MSFI. Na taj način ostavila bi se mogućnost da se za male i srednje entitete definišu posebni nacionalni standardi finansijskog izveštavanja. Posebna pažnja, kada je reč o profesionalnoj računovodstvenoj regulativi treba da bude usmerena na mikrosubjekte ili

entitete, s obzirom na njihov značaj i doprinos razvoju nacionalne ekonomije i povećanju zaposlenosti.

Budućnost sistema finansijskog izveštavanja nametnuo je potrebu za integralnim pristupom finansijskom izveštavanju. Finansijski izveštaji kao rezultat klasičnog računovodstvenog sistema nisu bili u mogućnosti da u potpunosti zadovolje potrebe za strateškim informacijama koje bi sa finansijskog aspekta opredelile strategiju entiteta. Postoji potreba redefinisavanja postojeće strukture finansijskih izveštaja radi njihove veće iskazne moći za potrebe finansijske stabilnosti i ekonomskog razvoja. U tom kontekstu, neophodna su istraživanja u oblasti profesionalne računovodstvene regulative za potrebe povećanja iskazne moći finansijskih izveštaja. Potrebno je da se klasično „tehničko računovodstvo” orijentiše ka širem i integralnom pristupu u definisanju MSFI koji bi obuhvatali značajne strategijske informacije za predviđanje budućnosti entiteta. Finansijski izveštaji o ostvarenjima preduzeća često bi se zasnivali na kritičnim faktorima uspeha entiteta grupisanih u finansijske i nefinansijske strukturne elemente ili dimenzije. Savremena analiza efikasnosti poslovanja uvodi u finansijske kalkulacije i druge nefinansijske dimenzije poslovanja entiteta, uspostavljajući na taj način dijalog između njih i finansija. Na ovaj način želi se ukazati da rezultati savremenih istraživanja profesionalne računovodstvene regulative ukazuju da je u finansijskim izveštajima neophodno obuhvatiti informacije koje se odnose kako na finansijske tako i nefinansijske mere performansi. U tom kontekstu, računovodstvene informacije predstavljaju „središnji deo tržišnih informacija”, ključni element funkcionisanja tržišta entiteta i njegove budućnosti. U vezi sa tim važno je navesti ranije citiranu konstataciju grupe visoko rangiranih eksperata za održive finansije (HLEG, 2018) koja je priznala potrebu „za boljim razmatranjem pitanja održivosti u računovodstvenim standardima”.

LITERATURA

1. Alexander, D., Nobes, C. (2010). *Finansijsko računovodstvo – međunarodni uvod*, prevod, četvrto izdanje, Mate, d.o.o. Zagreb.
2. Alexander, D., Nobes, C. (2020). *Financial Accounting – An International Introduction*, 7th Edition, Pearson Education Limited, England.

3. Alexander, D., Britton A., Jorissen, A. (2005). *International Financial Reporting and Analysis*, Sekond Edition,
4. Alistair, W. (2010). *IFRS historical background in Essien-Akpan (Ed) IFRS: The role of chartered secretaries and administrators*. 35th Annual Conference of ICSAN, Lagos Sheraton Hotels and Towers.
5. Anđelković, D. (2020). *The Significance of Financial Statements for Financial Menagement of Hotel Companies*, The Fifth International Scientific Conference: Tourism in function of development of the Republic of Serbia, University of Kragujevac, Faculty of Hotel Management and Tourism in Vrnjačka Banja, September 3-5th.
6. Anđelković, D. (2018). *Računovodstvo sa analizom finansijskih izveštaja – Međunarodni pristup*, Univerzitet Privredna akademija, Novi Sad.
7. Bewley, K., Graham, C., Peng, S. (2021). *On theoretical engorgement and the myth of fair value accounting in Cina: a reply*, Auditing & Accountiability Journal 34, 1.
8. Borhade, S., Alsalim, A., Mohammedc, O. (2018). *Convergence of IFRS in global accounting system: Where do SAARC countries stand for?* Journal of Accounting, Finance and Auditing Studies, 4/3.
9. Dmitrović, Šaponja Lj., Petković, Đ., Jakšić, D. (2012). *Računovodstvo*, Ekonomski fakultet, Subotica.
10. Dragojevic, D., Miljevic, T., Milojevic, M. (2012). *New Key IFRS International Financial Reporting Standards*, Socioeconomica – The Scientific Journal for Theory and Practice of Socioeconomic Development, 1 (2).
11. *Directiva 34 EU* (2013). Službeni list Evropske unije, L 182/19, Brisel.
12. *Direktiva IV EEZ* (1978). Službeni list EEZ, Brisel.
13. *Direktiva VII EEZ* (1983). Službeni list EEZ, Brisel.
14. Evans L. (2015). Book review: *Financial Reporting in the UK: A History of the Accounting Standards Committee, 1969–90*, 20 (3).
15. Feng, Z. Y., Wang, Y. C., Hua-Wei Huang, H. W. (2017). *Does IFRS adoption decrease the cost of equity of the global tourism firms?* Research Article, Tourism Economics, Vol. 23, Issue 28, Sage Journal.
16. Hansen, B., Miletkov, M., Wintoki, M. B. (2013). *When does the adoption and use of IFRS increase foreign investment?* (Working paper). Blacksburg: Virginia Tech University.

17. Hsu, A.W., Jung, B. (2015). *Does International Accounting Standard Improve Investment Efficiency?* Research Journal of Accounting, Auditing & Finance, vol. 30(27).
18. HLEG (2018). EU high level expert group on sustainable finance, *Financing a sustainable european economy*, Final report.
19. Islam, R., Fakhrorazi, A., Hartini, H., Raihan, A. (2019). *Globalization and its impact on international business*. Humanities & Social Sciences Reviews, 7(1).
20. Klikovac, A. (2008). *Financial reporting in the European Union*, Mate, Zagreb.
21. Kumar, G. (2014). *Determinants of Readability of Financial Reports of U.S.-Listed Asian Companies*, Asian Journal of Finance & Accounting, 6 (2).
22. *Međunarodni standardi finansijskog izveštavanja* (2009). prevod, Beograd, Savez računovođa i revizora Srbije.
23. Milojević, M. (2018). *Stanje finansijskog izveštavanja javnih preduzeća u Srbiji*, Ekonomska analiza, 51(3-4), Ekonomski institut Beograd.
24. Palea, V. (2018). *Financial reporting for sustainable development: Critical insights into IFRS implementation in the European*, Accounting Forum, Vol. 42, Issue 3, <https://doi.org/10.1016/j.accfor.2018.08.001>
25. *Prevod Konceptualnog okvira za finansijsko izveštavanje i osnovnih tekstova MRS, odnosno MSFI* (2014). Službeni glasnik RS, br. 35.
26. Stefanović, R. (2003). *Međunarodni standardi finansijskog izveštavanja: suština i inicijalna primena*, Bankarstvo, br. 11/12, Beograd.
27. *Zakon o računovodstvu i reviziji* (2006). Službeni glasnik RS, br. 46.
28. *Zakon o izmenama i dopunama Zakona o računovodstvu i reviziji* (2009). Službeni glasnik RS, br. 111.
29. *Zakon o računovodstvu* (2018). Službeni glasnik RS, br. 30.

IFRS AS A DETERMINANT OF THE QUALITY OF FINANCIAL REPORTING IN THE REPUBLIC OF SERBIA

Danijela Anđelković

Miloš Ivaniš

Abstract: *The development processes which shaped the today's world market and international financial institutions have caused the need for financial statements standardization and harmonization at the global level. The International Accounting Standards Board (IASB) plays a crucial role in this process in the Republic of Serbia. By adopting the IFRS IASB project, IAS included, as the national standards, the Republic of Serbia started to apply a new system of financial reporting defined by legal and professional accounting regulations. The main purpose of this research is to indicate the cause-and-effect relationship between financial regulations and financial reporting formation according to the standards and harmonization requirements at the global level. With the aforementioned as the starting point, the main aim of the research in this paper is to indicate whether the financial statements based on the IASB project in the Republic of Serbia may be compared to the financial statements in other countries. The research results show that the immediate and exclusive IFRS implementation in the Republic of Serbia has become the limitation factor for the informational value of financial statements. Also, research results show that in addition to the IAS/IFRS, American accounting principles and the EU Directive 34 represent the key segments of professional regulations contributing to a better accounting harmonization, as well as a higher quality of financial reporting. Most countries with their own national financial regulations, harmonize their accounting rules with the above mentioned regulations when it comes to the most important issues.*

Keywords: *accounting standards / financial statements / transparency / EU Directive .*